

*А.В. Гончаренко, кандидат історичних наук
(Сумський державний університет, Україна),
М.О. Ключко, кандидат філософських наук
(Посольство України в Республіці Чилі, Україна)*

Чилі та Тихоокеанський альянс в умовах глобальних викликів сучасності (2011–2018 рр.)

Охарактеризовано причини активізації інтеграційних тенденцій у Латинській Америці на початку XXI ст. та створення Тихоокеанського альянсу в 2011 р. Досліджено позицію Республіки Чилі щодо створення Тихоокеанського альянсу. З'ясовано роль Чилі у процесі розвитку Тихоокеанського альянсу в 2011–2018 рр. Проаналізовано еволюцію відносин Чилі з іншими країнами-учасницями Тихоокеанського альянсу.

Одним із найважливіших напрямів зовнішньополітичної стратегії Республіки Чилі у контексті економічної інтеграції у Південній Америці є Тихоокеанський альянс, який є одним з найбільших і успішних економічних альянсів не лише у регіоні, але й у світі. Метою його діяльності є об'єднання та встановлення контролю за ринками країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону, що розвиваються, на основі глибокої інтеграції держав – членів альянсу та використання їх географічного положення на узбережжі Тихого океану. У всіх країнах, що входять до цього блоку, реалізується експортна модель економіки, спрямована на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків і завоювання для своїх товарів максимальної кількості ринків збуту.

Тихоокеанський альянс (Alianza del Pacífico) – це регіональний механізм інтеграції, створений Колумбією, Чилі, Мексикою та Перу в квітні 2011 р., який був формалізований 6 червня 2012 р. підписанням рамкової угоди [17]. Держави-учасниці об'єднання окреслили цілі взаємодії:

- взаємний перехід до глибокої інтеграції, яка передбачає вільне переміщення товарів, послуг, капіталу та людей між країнами;
- сприяння диверсифікації експорту, збільшення темпів зростання та економічного розвитку та більшої конкурентоспроможності країн-членів, з метою досягнення більшого добробуту, подолання соціально-економічної нерівності та сприяння соціальній інтеграції населення держав-учасниць альянсу;
- створення майданчика для спільної політичної, економічної та комерційної інтеграції та проєкції у світі з акцентом на Азіатсько-Тихоокеанський регіон [7].

Тихоокеанський союз віддзеркалював тогочасні економічні та політичні процеси в Латинській Америці. На сьогоднішній день він успішно долає всі стадії розвитку інтеграції, на відміну від інших об'єднань цього регіону, які зіткнулися з внутрішніми проблемами та економічними колапсами, що сталися у деяких країнах. Тихоокеанський альянс фактично дозволяє вирішити два важливі завдання, що стоять перед членами інтеграції:

- 1) розширити торговельно-економічне партнерство з Азіатсько-Тихоокеанським регіоном;
- 2) знизити залежність від ЄС та США, які є основними ринками збуту для держав-членів об'єднання [2, с. 126].

Республіка Чилі відразу ж була націлена на потужний економічний розвиток і позиціонування себе як одного з лідерів Латинської Америки, тому участь у різних інтеграційних об'єднаннях дозволяла показати повагу до їхніх держав-учасників та різних моделей їх розвитку в контексті відкритого регіоналізму, а також демонструє чилійську відданість інтересам розвитку регіону [1].

Крім наголосу на успішній розвитку Тихоокеанського альянсу, уряд Чилі опрацював інші шляхи вигідного партнерства за межами регіону. Одним із таких проєктів є Транстихоокеанське партнерство (Trans-Pacific Partnership, TPP), до реалізації якого приєдналися Мексика і Перу. Головну роль у TPP донедавна відігравали США, метою яких було відтиснення КНР та заняття лідируючих позицій в інтеграційних процесах, що протікають в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

Лідери країн-учасниць Тихоокеанського альянсу припускали, що участь у об'єднанні допоможе гармонізувати вже існуючі торгівлі зв'язки з цим регіоном, розширити та координувати їх. Чилі і Перу уклали угоди з Китаєм та Південною Кореєю; Чилі і Мексика домовилися про вільну торгівлю з Японією; Колумбія підписала угоду про вільну торгівлю і почала переговори з Японією [10]. У цьому випадку Вашингтон виступив посередником, який допомагає зміцнювати позиції країн Південної Америки.

Важливість регіональних блоків постійно зростала, особливо для таких країн, як Чилі, які досягли високого рівня інтеграції в глобальні ринки, проте стикаються з постійними змінами та викликами на міжнародній арені. Ці фактори сприяють інтеграції на основі прагматичних ініціатив, чітких та конкретних планів дій за сильної політичної підтримки. Тихоокеанський альянс повністю відповідає зазначеним критеріям. Чилі, Перу, Колумбія та Мексика – це країни зі збалансованою економікою, із відкритими торговими режимами.

Поштовхом до формування Тихоокеанського альянсу була ідея створення «зони глибокої інтеграції», яку висунув президент Перу Алан Гарсія (1985–1990 рр. та 2006–2011 рр.) у 2010 р. Ця ініціатива перуанського лідера викликала великий інтерес і у керівництва Чилі, в результаті чого відбулися зустрічі очільники майбутніх країн-учасниць у Мексиці [11].

Ці латиноамериканські держави мали торгово-економічні зобов'язання ще до формування Тихоокеанського альянсу. Так, центральний американський офіс чилійської авіакомпанії «LAN» знаходився в Лімі; перуанська група компаній «Brescia» була власником великої цементної фірми в Чилі; Мексика мала велику частку інвестицій в області телекомунікацій у всіх країнах четвірки. Розширити існуючі торгово-економічні зв'язки допомогло офіційне об'єднання зусиль держав. Якщо до функціонування альянсу для чилійського експорту послуг та інвестицій найбільшим ринком збуту було Перу, то після

підписанням урядових угод у рамках об'єднання і перуанські інвестори також змогли збільшити свою частку на чилійському ринку [2, с. 127-128].

Необхідно відзначити, що з моменту створення Тихоокеанського альянсу країни-учасниці досягли значних результатів – 96% товарів, що переміщуються між державами альянсу, не обкладаються митом; гармонізовані санітарні норми та правила, що визначають походження товарів; здійснено інтеграцію чотирьох національних фондових ринків; запроваджено безвізовий режим усередині блоку та полегшено отримання віз для туристів із третіх держав, а також започатковано спільні міжнародні торгові місії. Окрім торгово-економічних угод країни-учасниці працювали над підвищенням рівня освіти та покращення професійного розвитку робочих кадрів, полегшення режиму роботи посольств на території альянсу та спрощення дипломатичних процедур, підвищення туристичної привабливості країн об'єднання. Було укладено угоди про співробітництво в галузі обміну інформацією для боротьби з ухиленням від сплати податків, корупцією та відмиванням грошей [14].

Важливим є той факт, що приватний сектор вітав ініціативи та пропозиції Тихоокеанського альянсу. Чотири країни-учасниці об'єднання мали найбільш ефективну кредитно-грошову політику та податкові режими порівняно з іншими державами Південної Америки. Чилі, Перу та Колумбія ще в 2009 р. висунули ініціативу інтеграції фінансового ринку, внаслідок чого було створено Виконавчий комітет Латинської Америки з інтеграції ринку (El Comité del Mercado Integrado Latinoamericano, MILA) [6].

У 2014 р. до цього комітету приєдналася Мексика. І хоча MILA не є офіційним проектом Тихоокеанського альянсу, проте члени об'єднання, приймаючи участь у роботі комітету, пропонують інвесторам доступ до інвестицій у виробництво, будівництво, телекомунікації у Мексиці, роздрібну торгівлю в Чилі, гірничодобувну промисловість у Перу, а також у нафтову сферу та сферу послуг у Колумбії [12].

Варто зазначити, що позиції урядів держав Тихоокеанського альянсу не завжди є однозначними щодо цього об'єднання. Наприклад, у концепції зовнішньої політики Перу відзначалося, що серед її стратегічних завдань є просування політичних та економічних зв'язків країни на тихоокеанському напрямі, тоді як інші регіональні інтеграційні об'єднання ставляться в один ряд у контексті активізації роботи на всіх напрямках [13]. Однак, Тихоокеанський альянс для Перу є найважливішим національним проектом, на розвиток якого було спрямовано найкращих дипломатів країни.

Водночас з цим перуанські ліві партії були негативно налаштовані щодо Тихоокеанського альянсу, вбачаючи в ньому канал впливу США. Так, наприклад, у концепції зовнішньої політики «Широкого фронту» Перу констатувалося, що країна має орієнтуватися на регіональні інтеграційні проекти: UNASUR, MERCOSUR та CELAC, які є інструментами «другої війни Латинської Америки за свою незалежність», і в той же час повністю відмовитися від позарегіональних проектів, особливо тих, які ініційовані за участю США [9].

Проте у 2010 р. саме перуанський президент А. Гарсія виступив із ідеєю створення зони інтеграції, яка б мала охопити не лише Латинську

Америку, але й вийти за її межі в напрямку Азійсько-Тихоокеанського регіону. Для Перу та інших країн-учасниць Тихоокеанського альянсу найбільший інтерес представляли можливості, які допомагають консолідуватися з найбільш розвиненими економіками Південної Америки та вийти на нові світові ринки. Однак на самотому початку існування Тихоокеанського альянсу спіткало важке випробування. Під час президентських виборів у Перу в 2011 р. один із головних кандидатів, який згодом обійняв президентську посаду, – Ольянта Умала – відкрито критикував угоди про вільну торгівлю, укладені урядом Алана Гарсія, і віддавав перевагу UNASUR та Андській спільноті [3].

Згодом ситуація у Перу змінилася – у 2016 р. перемогу на президентських виборах здобув Педро Кучинські, який був прихильником латиноамериканської інтеграції та співпраці Південь-Південь [8]. Пізніше, у 2018 р., президент Перу подав у відставку внаслідок корупційного скандалу, після чого його посаду зайняв віце-президент Мартін Віскарра [15]. Незважаючи на ці події, зовнішньополітична стратегія Перу не зазнала істотних змін – в урядовій програмі було зазначено, що Тихоокеанський альянс буде центральною віссю державної політики [16]. При цьому варто зазначити, що увага влади більше зосереджена навколо процесів, що відбувалися всередині країни, оскільки рейтинг глави держави починав знижуватись [5].

Для Мексики участь у Тихоокеанському альянсі повинна була сприяти переходу до нової зовнішньої політики країни. У мексиканському суспільстві існував певний консенсус щодо Тихоокеанського альянсу як важливого політичного та економічного проекту країни. Слід зауважити що в останні десятиліття Мехіко втратив вплив у регіоні і перед президентом Енріке Пенья Ньето (2012–2018 рр.) гостро постало найважливіше завдання «повернення» країни в Латинську Америку та посилення її впливу на міжнародні процеси на континенті [2, с. 131]. У зв'язку з цим тихоокеанські інтеграційні проекти матимуть важливе значення для Мексики у вирішенні цієї проблеми та для діючого президента Андрес Мануаль Лопес Обрадор.

Висновки

Незважаючи на існуючі розбіжності у внутрішньополітичних колах країн-учасниць, держави Тихоокеанського альянсу в 2011–2018 рр. продемонстрували високий рівень стратегічної інтеграції та наступності ідеалів, хоча існують не лише внутрішні, а й зовнішні розбіжності між його членами, особливо між Чилі та Перу, які мали територіальні розбіжності. Багато в чому завдяки саме спільним цілям щодо розвитку економіки та торгівлі на початку 20-х рр. XXI ст. країни намагаються дійти консенсусу і знайти мирне вирішення проблем у рамках Тихоокеанського альянсу [4]. Спостерігалось також зміцнення чилійсько-перуанських відносин у контексті соціально-економічного співробітництва, що говорить про позитивний вплив альянсу на зміцнення зв'язків між членами об'єднання. Можливо, що в майбутньому країни зможуть вивести на новий рівень та своє політичне співробітництво.

Список литературы

1. Аниськевич Н.С., Эррера А.Р. Чили в контексте Тихоокеанского альянса // Актуальные проблемы экономики и управления. – 2017. – № 2. – С. 94–101.
2. Аниськевич Н.С. Внешняя политика Чили в латиноамериканском регионе: сравнительный анализ стратегии и тактики лево- и правоцентристских правительств после восстановления демократии: дис. ...канд. полит. наук: 23.00.04. Москва, 2019. – 217 с.
3. Лавут А. А. Тихоокеанский альянс латиноамериканской четверки // Латинская Америка. – 2012. – № 4. – С. 11–24.
4. Хейфец В.Л., Правдюк Д.А. Современные чилийско-боливийские отношения в контексте поиска решения «морской проблемы» Боливии // Латинская Америка. – 2015. – № 9. – С. 60–72.
5. Aprobación del presidente Martín Vizcarra pierde más fuerza en centro y sur del Perú. – URL: <https://gestion.pe/peru/politica/aprobacion-presidente-martin-vizcarra-pierde-fuerza-centro-sur-peru-256224>
6. Arias J. Summary: Trade Integration and the Pacific Alliance. – URL: <http://www.as-coa.org/articles/summary-trade-integration-and-pacific-alliance>
7. Declaración Presidencial. – IV Cumbre Alianza del Pacífico, Observatorio Paranal, 6 junio 2012.
8. Elecciones Perú: Victoria electoral del Neoliberalismo y la Alinza del Pacífico. – URL: <http://www.librerred.net/?p=44987>
9. Frente Amplio Plataforma Programática, septiembre 2015, Lima, Peru. – URL: <http://frenteamplioperu.blogspot.ru/2015/06/el-frente-amplio-lanza-su-propuesta.html>
10. Kotschwar B., Schott J.J. The Next Big Thing? The Trans-Pacific Partnership & Latin America. // American Quarterly. – 2013. – 22 April. – URL: <http://www.americasquarterly.org/next-big-thing-trans-pacific-partnership>
11. Malamud C. Integración y cooperación regional en América Latina: diagnóstico y propuestas / Real Instituto ELCANO // Documento de trabajo 15/2015. – 26 de Octubre de 2015.
12. Memorando de cooperación MILA 2015. – URL: <https://alianzapacifico.net/en/download/memorando-de-cooperacion-mila/>
13. Objetivos Estratégicos Generales, Ministerio de Relaciones Exteriores del Perú. Plan estratégico sectorial multinual 2015–2021. – URL: http://www.rree.gob.pe/politicaexterior/Paginas/Objetivos_Estrategicos.aspx
14. Pacific Alliance 2.0. Next steps in integration. – URL: <http://publications.atlanticcouncil.org/pacific-alliance/>
15. Pásara L. El año de Martín Vizcarra en Perú. URL: <https://www.politicaexterior.com/latinoamerica-analisis/ano-martin-vizcarra-peru/>
16. Peruanas por el cambio. Plan de gobierno de Peru 2016–2021. URL: http://julioгуzman.pe/wpcontent/themes/themejulioг/pdf/Plan_de_Gobierno_TPP_2_016-2021.pdf
17. Qué es la Alianza del Pacífico? URL: <https://alianzapacifico.net/que-es-la-alianza/>